

הלכות בציעת הפת קסה

מקום בספק לחם גמור יצא שספק ברכות של דבריהם להקל ר"ט ואפי' לכתחילה אין כאן חשש ברכה לבטלה י"י שכיון שהקילו חכמים בדבריהם לצאת בספק ברכה אין זו ברכה שאינה צריכה ואינה לבטלה בודאי כיון שיוצא בה ידי חובתו ורשאי לאכול על ידה ואינו נושא שם שמים לשוא ולא לשקר שהרי מברך ה' באמת שברא מיני מזונות ולא עוד אלא שגם זה מזון הוא אלא שכשאינו יוצא בה ידי חובתו בברכה זו הרי זו ברכה שאינה צריכה ונושא שם שמים לשוא ר"א אבל לא לשקר אפילו אם בירך על דבר שאינו מזון כלל. וכל בעל נפש הרוצה להחמיר על עצמו לא יאכל פחות משיעור קביעות סעודה (אלא פת שנלושה במשקין או מי פירות והיא ממולאת בפירות וכיוצא בהם ר"ב) כי אם בתוך הסעודה למזון ולשובע ר"ג כמו שיתבאר ר"ד:

יג לחמניות ר"ט הן ריקין דקים (שקורין ניבל"ש) ובקצת מדינות אלו (בלניע"ש) הנעשים מתערובת קמח ומים בקדרה בלילה רכה מאד ר"ט ושופכים על עלי ירקות רחבים ונאפית בתנור עם העלים י"י או שופכים על מחבת שאין בה משקה שדינה כתנור בין שהרתיחה תחלה ואח"כ שפך בה בין ששפך בה ואח"כ הרתיחה י"י ומעט משקה שמושחין המחבת שלא תישרף העיסה אינו נקרא משקה ר"ט.

אבל אם יש בה משקה ר"כ אפילו אוכל מהם שיעור קביעת סעודה מברך בורא מיני מזונות ומעין ג' לפי שלא היתה עליהם תורת לחם מעולם לא בשעת לישתם כיון שבלילתם רכה ולא בשעת אפייתם כיון שנמגנו במשקה ואין לחם אלא האפוי ולא ממנוג רכ"א. ואפילו אותם (ה) שאין בלילתן רכה מאד כל שאין בלילתן עבה רכ"ב אין עליהן תורת לחם

קונטרס אחרון

(ד) ואפילו אותם בו' כן משמע במ"א סק"כ במה שכתב רמ"א סעיף י"ד בהג"ה (וכן הוא בהדיא

ר"ז של"ה שער האותיות אות ק, עמק ברכה כלל ב ב סי' ג, הובא בט"ז סק"ט ובמ"א סק"כ. ב"ח ד"ה לחמניות. ריח ר' יוחנן בפסחים לז, א – לענין חלה. רמב"ם פ"ו מהל' בכורים ה"ב, טור ושול"ע יו"ד סי' שכט ס"ב. ירושלמי פ"א דחלה ה"ג – לענין המוציא, וראה כ"י ד"ה טרוקנין. קור"א סק"ו. וכ"ה בלוח ברה"ג שם. ר"ט סמו"ק סי' קנא (קב, א). הגהות מיימוניות דפוס קושטא פ"ג מהל' ברכות. הובא בב"י ד"ה כל דבר. רמ"א סי"ד. וראה גם לקמן סי' תנא סל"ו. וכ"ה בלוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג שם סוף ה"א. וראה גם לקמן סכ"ג. וראה לקמן סי' תנא סל"ו "כיון שאין העיסה רוחשת בשמן או בשומן". רכ בלוח ברה"ג שם ה"ב: וכמו אותו שקורין פיי"ן קוכי"ן. רכ"א ירושלמי פ"א דחלה ה"ג. מובא בתורה דכולי עלמא פסחים לו, ב. רא"ש פסחים פ"ב סי' פו. רבינו יונה ברכות לו, כ ד"ה לחם. רמ"א שם. וכ"ה בלוח ברה"ג שם ה"ב. סדר ברה"ג שם ה"א. רכ"ב בלוח ברה"ג שם ה"ח פירש: שבלילתן עבה אעפ"י שלא לגללו אותן בידים כדרך לישה עיסה רק שעירבו קמח ומים בלילה עבה ואפו בתנור או במחבת בלי משקה (כמו בליני"ש או לאמקע"ם שעושין מקמח חיטים בלילה עבה). ובסדר ברה"ג שם ה"ו: כשאינה רכה יותר מודאי אף שא"א לגללה בידים אלא מורפן בכף בקערה ואפאו בתנור או במחבת בלי משקה.

ר"ט כדלעיל סי' קסז סי"ב. ר"י ע"י במ"ש בסי' תרמו ראיות לזה [אולי ה"י שם קור"א שלא הגיע לדינו. וראה שם סי' וסי"א וסי' תרמה ס"ב, דבלולב ספק כשר יש להקל בשעת הדחק ומיום שני של חג ולברך עליו]. וראה ארץ צבי סו"ס ה. ר"א ראה לקמן סי' רטו ס"ג וש"נ. ר"ב אבן העזר ס"ד ד"ה ולפי זה וברינים העולים אות ג. וראה גם ב"ח ומ"א שם. דלא כשל"ה שער האותיות אות ק דיני ברה"ג כלל ב סי' ב. וכ"ה בלוח ברה"ג פ"ח שם. אבל בסדר ברה"ג פ"ב שם מקיל לאכול אפילו נילושה במים אם היא ממולאת בפירות, וכן מקיל בנילושה בדבש אם הקמח מעט והדבש הוא הרוב. ר"ג וכ"ה בלוח ובסדר ברה"ג שם. ר"ד סי' ד. לוח ברה"ג שם ה"י. סדר ברה"ג שם ה"י. רטו שנתבאר דינם לעיל ריש ס"ט ולעיל ס"ח (ולכן לא סיים כאן דינו. וראה דרכי החיים ברכת במ"מ ח"ו סק"א). רטז תוס' ברכות מב, א ד"ה לחמניות. רא"ש שם סי' ל. הרב רבנו יונה שם ל, א ד"ה ואמר. טור ושול"ע ס"ח. וכ"ה בלוח ברה"ג פ"ח ה"ו. אבל בסדר ברה"ג פ"ב ה"ה כתב שלחמניות הן בלילה רכה כעיסת הספגנין, ובהלכה ו בסופה הביא דעת היש מחמירים, והיא הדעה המובאת כאן בפנים.

בשעת לישה ולא בשעת אפייה אם נטגנו במשקה רכג אבל אם נאפו בתנור או במחבת בלי משקה לחם גמור הוא ומברכין עליו המוציא אפילו לא אכל שיעור קביעת סעודה רכד שכיון שאין בלילתן רכה מאד דרכם של בני אדם לקבוע עליהם סעודה לפעמים אע"פ שאין בלילתם עבה לגמרי רכה.

ויש אומרים רכז שאותן שבלילתן רכה מאד אין מברכין עליהם המוציא וברכת המזון כשאוכל שיעור קביעות סעודה אלא כשאינן ריקין דקין מאד אחר האפיה כגון ששפך הרבה על העלים או על המחבת עד שנעשו עבים קצת ע"י האפיה אע"פ שאינן עבים לגמרי רכז אבל אם גם אחר האפיה הם ריקים דקים מאד כגון אותם שאופים בדפוס בין ב' בחזלים אין קביעות סעודה מועלת בהם לברך המוציא וברכת המזון לפי שאין עליהם תורת לחם כלל גם בשעת האפיה כיון שהם ריקים דקים מאד ויש לחוש לדבריהם שלא לאכול מהם כשיעור קביעות סעודה רכח כי אם בתוך הסעודה למזון ולשובע רכט.

וכן בטריטא דהיינו שלוקחים קמח ומים ומערבין ושופכין על הכירה והוא מתפשט ונאפה רכ (ו) יש אומרים רכא שאין עליו תורת לחם כלל ואפילו אוכל כשיעור קביעות סעודה מברך בורא מיני מזונות ומעין ג' רכב.

קונטרס אחרון

במרדכי פרק כל שעה רכג דאובלייא"ש תחלתם סופגנין, מכלל דאינה עבה לגמרי, אלא משום דסופה עיסה מברכין עליה המוציא כמו שכתבו בתוס' ברכות דף מ"ב רכז, דלא כמו שכתב ברא"ש שם רכה):

(ו) יש אומרים שאין עליו בו' ש"ע רכז (ומ"ש המ"א רכז להטור צריך עיון גדול שהטור חילק ביניהם. אלא ודאי שנמשך רכח אחר גירסת הרי"ף רכט דבטריטא אמרינן גובלא רכ כו'. עיין

יותר מדאי לתוך מחבת רחבה ומתפשטת שם על שולי המחבת ונעשה דק מאד גם אחר האפיה (שקורין בלינצעס).
רלא שו"ע סמ"ו. וכ"ה בלוח ברה"נ שם. סדר ברה"נ שם. ועיי' בקו"א סק"ו.
רלב בסדר ברה"נ שם הוסיף: ויש חולקים ואומרים שטריטא מברכין עליה המוציא וברכת המזון כשיעור קביעות סעודה כמו בטרוקנין (ראה בקו"א סוף סק"ו בביאור דעה זו), ומסיים שם (ועד"ז בלוח ברה"נ שם): ויש לחוש לדבריהם שלא לאכול שיעור קביעות סעודה כ"א שיברך המוציא על לחם אחר תחלה.
רלג רמז תקצב. ביאור המשך דברי הקו"א ראה העו"ב (ירות"ו) ח"ב ע' 13.
רלד ע"א ר"ה לחמניות. וכ"ה בתור"ה לחם לח, א בדלקמן קו"א סק"ו.
רלה פ"ו ס' ל: שתחלתו וסופו עיסה ומברך עליהם המוציא. אבל ראה שם ס' יא. לקמן קו"א סק"ו.
רלו סעיף טו.
רלז סקמ"א, להטור (שאינו מחלק בין טרוקנין לטריטא) צע"ג. ואילו המקור לדיעה הב' בשו"ע"ר שאינו מחלק יבואר בסוף הקו"א. ביאור המשך דברי הקו"א ראה העו"ב (ירות"ו) ח"ב ע' 14.
רלח המור.
רלט כו, רע"א. וכ"כ הב"ח ד"ה טרוקנין.
רמ ומברכין במ"מ משא"כ בטרוקנין מברכין המוציא.

רכג ראה לקמן סמ"ו ש"א שכ"ה אפילו בכלילה עבה לגמרי.
רכד תוס' ברכות לח, א ד"ה לחם. שם מב, א ד"ה לחמניות. רא"ש פרק כיצד מברכין ס' יא וס' ל. ועיי' בקו"א סק"ה (דהיינו רלא ברא"ש שם) וסק"ו. וכ"ה בלוח ברה"נ שם. ובסדר ברה"נ שם ה"הזו הביא ב' דיעות בזה, ומסיים: וטוב לחוש לדבריהם שלא לאכול כי אם בתוך הסעודה.
רכה ראה העו"ב (ירות"ו) ח"ב ע' 131.
רכו הרב רבנו יונה ברכות לח, א ד"ה ואי בשם ר"י הוקן. מרדכי שם ס' קב. ב"ח ד"ה לחמניות. ש"ח שער האותיות אות ק דיני ברה"נ כלל ב אות ג. נ"א סק"מ. אליה זוטא סק"ב. וראה גם בלוח ברה"נ שם ה"ז. סדר ברה"נ שם ה"ו.
רכז עיי' ט"ז סק"ט. של"ה שם כלל ב אות ג בהג"ה.
רכח ט"ז שם. וכ"ה בלוח ברה"נ שם. סדר ברה"נ שם. וראה דרכי החיים (ברכת במ"מ ח"ו סק"ב).
רכט וכ"ה בלוח ברה"נ שם. אבל בסדר ברה"נ שם כתב: כי אם שיברך המוציא על לחם אחר תחלה, ולא הזכיר למזון ולשובע. וראה שם ה"י. וראה העו"ב (ירות"ו) ח"ב ע' 131.
רל ברכות לז, ב וברש"י שם ד"ה גביל מרתת. בלוח ברה"נ שם: (כמו אותן בלינצע"ם שאופין למגנן) כיון שמתפשטים מאד על המחבת. ובסדר ברה"נ שם: על גבי קרקע הכירה והתנור ... וכן אם שפך מעט מכלילה רכה

תסו הלכות נציעת הפת קסח

אוצר החכמה

(אבל טרוקנין דהיינו שעושים גומא בכירה ונותנים בה קמח ומים מעורבים בה רמא אע"פ שבלילתה רכה מאד רמב"ט מכל מקום כיון שע"י האפיה נעשים עבים מועלת בהם קביעות סעודה לברך המוציא וברכת המזון רמב"ט כעל לחם גמור אבל בפחות משיעור קביעות סעודה מברך בורא מיני מזונות רמב"ט הואיל ובלילתו רכה מאוד ואין דרך רוב בני אדם לקבוע עליהם סעודה):

אוצר החכמה

יד וכל מיני לחמים הללו שאין דרך רוב בני אדם לקבוע סעודה עליהם אם בא לאוכלם בתוך הסעודה רמב"ט לקנוח סעודה ולתענוג להקל מכובד המאכל רמב"ט כמו שרגילין

אוצר החכמה

קונטרס אחרון

אוצר החכמה

שם בהרר"י רמב"ט (וכן צריך לומר ברא"ש רמב"ט מדכתב דטרוקנין סופה עיסה, וכן הוא בירושלמי רמב"ט שהביא במלחמות ספ"ב דפסחים י"ג, א"כ אף בלא קביעות נמי כמו שכתב רמ"א סי"ד בהג"ה. ולפי מה שכתב המ"א סק"כ רמב"ט אתי שפיר רמב"ט, עיין תוס' ברכות ל"ח ר"ג לחלק בין סופה עיסה לנילוש דהוה גובלא כטרוקנין רמב"ט) דדוקא לגירסתו רמב"ט ברש"י צריך להפריש ביניהם רמב"ט, אבל לגירסת הר"י רמב"ט חדא טריתא היא רמב"ט וטריתא דארעא גריעא טפי, משום הכי בעי מאי מברך, ואפילו הכי מהני בה קביעות, ומדקרי לה גובלא מכלל שהיא כעין גביל מירתח שהיא כל כך בלילה רכה שתיאפה מחום מועט רמב"ט, ואינה בגומא אלא ע"ג קרקע, כמו שכתוב באבן העזר רמב"ט (וגם מה שכתב אבן העזר זה אינו, כדמשמע מלשון הר"י רמב"ט פרק כל שעה רמב"ט שכתב על ארעא, וכן משמע ברי"א ז"ש שם בשלטי גיבורים רמב"ט דקרי לה תררה, אם כן כל שכן לגביל מירתח שבכירה רמב"ט. אבל לנהמא דהנדקא ודכותח אין הכרח כלל דמהני קביעות רמב"ט, משום הכי סתם הטור. וכיון דאפילו בפטור מן החלה מהני קביעות, מכלל שבטרוקנין שחייבים א"צ קביעות לפי דעת הטור שהמוציא תלוי בחלה. והוא הדין במיני טיגון משמעות הטור דא"צ קביעות רמב"ט, מדסמך להם טרוקנין וטריתא, וכתב אבל טריתא כו' רמב"ט. אבל לדין רמב"ט שאינם תלויים זו בזו יש לומר דטריתא דארעא היא אפילו בגומא כטרוקנין רמב"ט, ואף אם אינה כן רמב"ט, מכל מקום יש לומר לרב יוסף רמב"ט דתלי טעמא משום גובלא הוא הדין לטרוקנין ע"י:

רנד לגירסת הגמ' שלנו, שמברכין עליו במ"מ.
רנה של רבנו יונה שם לו, ב ד"ה טריתא: שבכירה עצמה עושים גומא ונותנים שם קמח ומים ומנבלין אותו ונאפה שם, ונראה שגורם חיבת [בחלה].
רנו לח, א ד"ה האי, שמפריש לדעת רש"י בין טריתא הנ"ל לטריתא דארעא שמברכין עליו במ"מ.
רנז שבין טריתא סתם ובין טריתא דארעא מברכין עליהם במ"מ, וכוותי' פסק הטור כנ"ל.
רנח ראה העו"ב (ירוש' ח"ב ע' 18).
רנט צ"ע מקומו. וראה העו"ב שם ע' 20 הע' 10 שאפשר הוא מה"ד ואינו שייך לכאן, וכאן צ"ל: אלא ע"ג קרקע כדמשמע מלשון הר"י רמב"ט.
רס פסחים יא, ב: והיכא דאפה מצה על ארעא.
רסא אות ב.
רסב דמועיל קביעות סעודה.
רסג ויתבאר לקמן קו"א סקי"א.
רסד כדלקמן סט"ו דעה הא'.
רסה "אם קובע סעודתו עליו מברך המוציא".
רסו לפסק השו"ע סט"ו שטרוקנין מברכין במ"מ, וחיבת בחלה (יו"ד סי' שכט ס"ה). וראה גם לקמן סוסט"ו.
רסז שהיא בלילה רכה מאד וחיבת בחלה וברכת במ"מ.
רסח דטריתא אינה בגומא.
רסט ברכות לח, רע"א.
עד שדינה כמו טריתא שמברכין על שניהם במ"מ כדלא קבע. והיא הריעה הב' שבשוע"ר.

רמא ברכות שם ורש"י ד"ה כוכא דארעא. וראה גם לקמן סי' תסא ס"ז. בלוח ברה"ג שם ה"ט הוסיף בחצע"ג: וכן כששופך קמח ומים לתוך הכלי. ובסדר ברה"ג שם הוסיף: וכן אם שפך הרבה לתוך המחבת עד שנעשה עב קצת אור האפיה (שקורין בלינעס).
רמב מ"א סק"מ.
רמג מר זוטרא נברכות לח, א. שו"ע שם. וכ"ה בלוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג שם. וראה גם לקמן סי' תסא ס"ז.
רמד רב יוסף ברכות לח, א. שו"ע שם. וכ"ה בלוח ברה"ג שם. סדר ברה"ג שם.
רמה מהר"ם הובא במדכ"י שם רמו קלו. דא"ש שם סי' ל. הגהות מיימוניות שם פ"ד אות ט. שבלי הלקט סי' קנמ. טור ושו"ע ס"ח. וכ"ה בלוח ברה"ג פ"ח ה"י. סדר ברה"ג פ"ב ה"י.
רמו כדלקמן סי' קעז ס"ב וש"נ.
רמז ד"ה האי.
רמח ברכות פ"ו סי' יא.
רמט חלה פ"א ה"ג.
רנ ומביאו גם הרא"ש כאן, שמברכין המוציא בטרוקנין ומפריש במלחמות שם דהיינו מעשה אילפס.
רנא וסק"מ – לחלק בזה בין בלילה רכה לרכה מאד.
רנב בין טרוקנין דמברכין המוציא לכוכא דארעא דמברכין במ"מ, כמבואר ברא"ש שם.
רנג ע"א ב"ה לחם. ובדף מב, א ד"ה לחמניות. וראה לעיל קי"א ה.